

Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.056.032
Київського національного університету
будівництва і архітектури,
доктору технічних наук, професору
Бушуєву Сергію Дмитровичу

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора технічних наук, професора Колеснікової Катерини Вікторівни на дисертаційну роботу Круль Конрада Януша на тему «Моделі та методи протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Ступінь актуальності обраної теми

Незважаючи на те, що проекти агропромислового комплексу характеризуються значною різноманітністю, складністю та ризиковістю, реалізація таких проектів є обов'язковою для забезпечення населення країни продуктами харчування. Чітко визначені терміни та технологічні процеси у рослинництві та тваринництві зумовлюють необхідність у приділенні значної уваги до управління ризиками таких проектів. Ризикові ситуації здатні призвести до зриву термінів виробництва, що в рослинництві може призвести до значної втрати врожаю, а у тваринництві до зниження продуктивності, захворювання або загибелі тварин. Невизначеність та ризиковість аграрних проектів є радше правилом ніж винятком, а оптимізація процесів виробництва для підвищення якості та об'ємів сільськогосподарської продукції буде неефективною без управління ризиками. Ризики, пов'язані із зацікавленими сторонами проекту є дуже різноманітними, як і самі проекти агропромислового комплексу, а наслідки

від настання ризикових подій можуть бути руйнівними для проекту. І чим складнішим є проект, тим більша кількість зацікавлених сторін задіяна у ньому, і тим більш актуальним становиться необхідність управління зацікавленими сторонами аграрних проектів з урахуванням ризиків пов'язаних з ними. Зважаючи на особливості зацікавлених сторін та ризиків сільськогосподарських проектів, виникає необхідність у розробленні моделей та методів протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу, що є актуальним науково-прикладним завданням. Зважаючи на зазначені вище положення, дисертаційна робота Круль Конрада Януша на тему «Моделі та методи протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу» відзначається високим ступенем актуальності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується коректним використанням відомих теоретичних положень, логічним представленням і доказовістю матеріалів роботи. Наукові положення, висновки та рекомендації, висвітлені у дисертації, базуються на чинних законодавчих і нормативних положеннях правової бази України, міжнародних стандартах та всесвітньо-визнаних наукових працях, які регламентують процеси протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Уперше розроблено концептуальну модель ментального простору зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу протиризикового

управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу, яка дозволяє окреслити загальне та відмінне у ментальностях зацікавлених сторін проекту, що дає змогу розробити необхідні стратегії управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу, з метою зменшення пов'язаних з ними ризиків.

Також уперше розроблено метод планування реєстру зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу з урахуванням їхніх ризиків та ментальності, який дозволяє здійснити вибір на користь комбінації зацікавлених сторін проекту з максимально спільною ментальністю та мінімальним ризиком, що забезпечує підвищення ефективності управління зацікавленими сторонами таких проектів та зменшення ризикових подій пов'язаних з ними, і, в результаті, призводить до зниження загального ризику проекту.

Удосконалено математичну модель протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу, яка ґрунтується на визначенні спільного та відмінного у ментальностях зацікавлених сторін проекту. Застосування даної моделі має на меті підвищення ефективності управління зацікавленими сторонами аграрних шляхом здійснення ефективних комунікацій та дозволяє знизити ймовірність виникнення ризикових подій через непорозуміння між зацікавленими сторонами таких проектів та, відповідно, зниження ризиковості проектів означеної галузі в цілому.

Також удосконалено метод визначення всіх повних шляхів сітьового графіку проектів агропромислового комплексу, який дозволяє визначити всі повні шляхи сітьового графіку робіт проекту агропромислового комплексу з метою здійснення вибору оптимального шляху за необхідним критерієм. Автор рекомендує застосовувати даний метод, як один з етапів методу протиризикового управління проектами агропромислового комплексу на основі критичного шляху.

Дістав подальшого розвитку метод протиризикового управління

проектами агропромислового комплексу на основі критичного шляху, який дозволяє побудувати сітьовий графік проекту агропромислового комплексу та визначити критичний шлях з урахуванням тривалості робіт та величини ризику проекту, що допоможе розробити відповідні заходи, з метою зменшення ризиків на критичному шляху проекту.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, викладено у 20 наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації: зокрема, 3 статті у періодичних наукових виданнях іноземних держав (одноосібно), 2 статті у фахових виданнях, що входять до переліку, затвердженого Департаментом атестації кадрів МОН України, в тому числі 2 індексуються в міжнародних наукометричних базах (Index Copernicus, Google Scholar, Ulrichsweb Global Serials Directory тощо), в тому числі 1 одноосібно, 10 тез міжнародних наукових конференцій, а також 5 статей, що додатково відображають наукові результати дисертації. У вступі дисертації наведено особистий вклад автора дисертаційного дослідження для публікацій, які написано в співавторстві.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Результати перевірки роботи сервісами Unicheck, аналізу публікацій здобувача, аналізу тексту дисертаційного дослідження та використаних автором джерел, свідчать про відсутність порушення академічної доброчесності автором дисертаційного дослідження.

Структура та зміст дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, 4 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі містяться посилання на списки використаних джерел відповідно 97, 71, 53 та 28 найменувань до кожного розділу. Повний обсяг дисертації становить 231 сторінку, із них 164 сторінок основного тексту, який містить 35 таблиць та 13 рисунків.

Зміст *анотації* є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та висвітлює її основні наукові положення, висновки і рекомендації. Анотацію подано державною та англійською мовами. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення.

У *вступі* наведено обґрунтування актуальності дисертаційної роботи, описано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання наукових досліджень, наукову новизну і практичне значення результатів роботи, особистий внесок здобувача, інформацію щодо апробації результатів дослідження.

У *першому розділі* автором проведено аналіз сучасного стану агропромислового комплексу України та аналіз джерел ризиків проектів агропромислового комплексу, в результаті чого було визначено, що ризики пов'язані із зацікавленими сторонами проектів мають значний вплив на проекти агропромислового комплексу. Також було проведено аналіз моделей та методів управління ризиками та аналіз моделей та методів управління зацікавленими сторонами проектів, що дало змогу виявити основні особливості, проблеми та перспективи розвитку. Проведено ідентифікацію зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу, визначено області впливу зацікавлених сторін проектів, розроблено та проаналізовано карту зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу. Також виявлено, що існуючі моделі та методи не

враховують особливості проектів агропромислового комплексу щодо ризиків, що пов'язані із зацікавленими сторонами проектів і не можуть у повній мірі застосовуватись при реалізації таких проектів, тому є потреба у розробленні моделей та методів протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу, які б враховували особливості проектів означеної галузі.

У *другому розділі* представлено архітектуру наукового дослідження та проведено класифікацію зацікавлених сторін агропромислових проектів. Розроблено концептуальну модель ментального простору зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу, яка показує загальне та відмінне у ментальностях зацікавлених проекту та, на основі отриманих даних, з метою зменшення ступеня ризиків пов'язаних з зацікавленими сторонами проекту, дозволяє розробити відповідні стратегії щодо управління зацікавленими сторонами проекту.

Удосконалено математичну модель протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу, яка полягає у визначенні спільного та відмінного у ментальностях зацікавлених сторін проекту, з метою забезпечення ефективного управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу та дозволяє, за рахунок проведення ефективних комунікацій, зменшити ймовірність виникнення ризиків через непорозуміння між зацікавленими сторонами проекту та знизити загальний ризик проекту.

У *третьому розділі* розроблено метод планування реєстру зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу з урахуванням їхніх ризиків та ментальності, який дозволяє обрати за критеріями мінімального ризику та максимально спільної ментальності, оптимальні комбінації зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу, що відіграє значну роль у підвищенні

ефективності управління зацікавленими сторонами проектів та зменшенні ризиків, що пов'язані з ними, і, як результат, зменшує загальний ризик проекту означеної галузі.

Удосконалено метод визначення всіх повних шляхів сітьового графіку проектів агропромислового комплексу, який дозволяє визначити всі повні шляхи сітьового графіку робіт проекту агропромислового комплексу, з метою можливості здійснення вибору, за необхідним критерієм, оптимального шляху.

Дістав подальшого розвитку метод протиризикового управління проектами агропромислового комплексу на основі критичного шляху, який дозволяє побудувати сітьовий графік проекту агропромислового комплексу та визначити критичний шлях з урахуванням тривалості робіт та величини ризику проекту, з метою розроблення відповідних заходів щодо зменшення ризиків на критичному шляху проекту та зменшення розміру ризику агропромислового проекту в цілому.

У *четвертому розділі* наведена практичне реалізація розроблених моделей та методів протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу.

Визначено, що науково-практичні інструменти, розроблені та удосконалені в роботі, дають змогу ефективно управляти ризиками, що пов'язані з зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу, зокрема за рахунок збільшення впливу складових ментальності.

На прикладі товариства з додатковою відповідальністю «Терезине», смт. Терезине, Білоцерківського району Київської області, яке реалізовувало проект вирощування нового гібриду соняшника у 2019 році, автором було проаналізовано проблеми, які призвели до перевищення бюджету та строків реалізації проекту, а також було проведено ідентифікацію та аналіз ризиків з метою їх врахування при впровадженні протиризикового управління зацікавленими сторонами проекту.

На прикладі проекту вирощування нового гібриду кукурудзи, який було реалізовано тим самим господарством у 2020 році, автором було показано застосування протиризикового управління зацікавленими сторонами проектами агропромислового комплексу. Так за допомогою методу планування реєстру зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу з урахуванням їхніх ризиків та ментальності був проведений аналіз зацікавлених сторін проекту з урахуванням їхніх ризиків та ментальності. Зокрема, було отримано реєстр зацікавлених сторін проекту вирощування нового гібриду кукурудзи та побудована база альтернатив їх ролей, а також було проведено оцінку їх впливу на проект. Виходячи із конкретних ролей зацікавлених сторін проекту, було ідентифіковано та оцінено ризики, що пов'язані із ними, а також проведено оцінку їх показників ментальності. Що, дало змогу виявити ролі, в яких є спільний ментальний простір зацікавлених сторін та вибрати оптимальну комбінацію з мінімальним ризиком та максимальною ментальністю кожної ролі. В результаті, було отримано реєстр зацікавлених сторін з урахуванням їхніх ризиків та ментальності.

Застосування розроблених автором моделей та методів протиризикового управління зацікавленими сторонами проектами агропромислового комплексу дозволило знизити рівень непередбачених витрат на 8% порівняно з іншими подібними проектами.

Загальні висновки за результатами дослідження висвітлюють його основні наукові положення, висновки і рекомендації та відповідають сформульованій науково-прикладній задачі та поставленим завданням дослідження.

Практична цінність результатів роботи

Отримані наукові результати дозволили розробити:

– алгоритм методу планування реєстру зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу з урахуванням їхніх ризиків та ментальності;

– алгоритм методу визначення всіх повних шляхів сітьового графіку проектів агропромислового комплексу;

– алгоритм методу протиризикового управління проектами агропромислового комплексу на основі критичного шляху.

Практичне значення результатів роботи підтверджується впровадженням їх у процес планування та управління проектами агропромислового комплексу у приватному сільськогосподарському підприємстві «Олександрія», с. Олександрівка Подільського району Одеської області (акт впровадження №1/12 від 02.03.2021 р.) та товаристві з додатковою відповідальністю «Терезине», смт. Терезине, Білоцерківською району Київської області (акт впровадження №18 від 11.12.2020 р.).

Оцінка оформлення дисертації

Оформлення дисертації відповідає вимогам, встановленим до відповідного рівня кваліфікаційних робіт. Зміст дисертації відповідає темі дослідження та у достатньому обсязі розкриває сутність вирішення поставлених завдань.

Зауваження до дисертаційної роботи

Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, слід відмітити наступні дискусійні положення та зауваження:

1. У першому розділі було б доцільно більш детально висвітлити питання впливу запровадження стратегії «Від ферми до виделки» Європейської комісії на реалізацію проектів агропромислового комплексу в Україні.

2. У першому розділі було б доречно висвітлити питання щодо посилення можливостей проектів агропромислового комплексу.

3. У другому розділі доцільно було б добре приділити більше уваги питанню суперечливості інтересів зацікавлених сторін проектів агропромислового комплексу.

4. З тексту третього розділів немає пояснень, у яких саме галузях сільського господарства рекомендовано застосовувати метод протиризикового управління проектами агропромислового комплексу на основі критичного шляху.

5. У четвертому розділі (стор. 166) дисертаційного дослідження не зовсім доречно наведено пояснення щодо визначення успішності проєкту. Без порушення цілісності дисертаційного дослідження цей матеріал може бути перенесений до першого розділу.

Наведені зауваження мають дискусійний характер, не знижують високого наукового рівня дисертаційної роботи і не впливають на її загальну високу позитивну оцінку.

Загальні висновки за дисертаційним дослідженням

Дисертація є завершеною науково-дослідницькою роботою, в якій наведено нові наукові результати щодо розробки моделей та методів протиризикового управління зацікавленими сторонами проєктів агропромислового комплексу. Висновки за дисертацією в повній мірі охоплюють результати дослідження і є коректними. Результати проведених здобувачем досліджень мають істотне значення для галузі знань 07 «Управління та адміністрування», зокрема, для розвитку методології управління проектами, та впроваджені у практичну діяльність підприємств й закладів вищої освіти.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та висвітлює її основні наукові положення, висновки і рекомендації. Анотацію дослідження розміщено на офіційному сайті Київського національного університету будівництва і архітектури у терміни, передбачені Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 6 березня 2019 р. «Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора філософії».

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, достатньо повно викладені у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. У вступі дисертації вказано особистий вклад автора дисертаційного дослідження для всіх публікацій, які написані у співавторстві.

Дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Зміст дисертації відповідає темі дослідження та у достатньому обсязі розкриває сутність вирішення поставлених завдань.

Вважаю, що дисертаційне дослідження на тему «Моделі та методи протиризикового управління зацікавленими сторонами проектів агропромислового комплексу» відповідає вимогам пунктів 9-12 Постанови Кабінету Міністрів України №167 від 06 березня 2019 р. «Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора філософії», а її автор, Круль Конрад Януш, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

Професор кафедри технологій
управління Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
Міністерства освіти і науки України,
доктор технічних наук, професор

Катерина КОЛЕСНИКОВА

